

*До спеціалізованої вченої ради д 26.062.22
Національного авіаційного університету
Міністерства освіти і науки України*

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора

Ільєнко Оксани Вікторівни

на дисертацію Висоцької Марини Петрівни

*«Стратегічне управління розвитком авіатранспортної галузі України з
урахуванням глобальних викликів», представлену на здобуття наукового
ступеня доктора економічних наук за спеціальністю*

08.00.02 – Світове господарство і міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою

Авіаційний транспорт відіграє важливу роль у розвитку сучасного світового господарства. Його динамічність та ефективність забезпечують швидке переміщення пасажирів та вантажу між різними частинами світу, що сприяє глобалізації та інтеграції світової економіки. Завдяки розвитку авіаційної інфраструктури, навіть віддалені регіони стають доступними для міжнародної торгівлі та туризму, що стимулює їх економічний розвиток. Без авіаційного транспорту сучасне світове господарство не могло б функціонувати так ефективно. Авіація не лише прискорює переміщення по світу, але й виступає рушійною силою технологічного прогресу, сприяючи інноваціям у різних галузях науки та техніки.

Однак сучасна авіаційна галузь стикається з численними глобальними викликами, які мають серйозний вплив на її розвиток та функціонування. Економічні кризи, глобальні пандемії, геополітичні ризики, технологічні виклики, конкуренція, війни вимагають від авіаційної галузі

Вх. д 26.062/22/Р

04.09.2024

постійної адаптації, інновацій та співпраці на глобальному рівні для забезпечення стійкого розвитку та збереження конкурентоспроможності

Ці події мають серйозні наслідки для авіатранспортної галузі України. Повномасштабна війна призвела до закриття повітряного простору над усією територією України, а також завдала значних втрат інфраструктурі. Відновлення авіаперевезень в Україні після завершення війни буде важливим і складним завданням та вимагатиме розробки ефективних стратегічних механізмів управління, які допоможуть не лише відновити авіаперевезення, але й створити умови для сталого розвитку галузі в майбутньому. Тому, визначення напрямків стратегічного управління розвитком авіатранспортної галузі України набувають особливої актуальності.

Актуальність дослідження підтверджується тим, що матеріали автора використовувались в науково-дослідних роботах Національного авіаційного університету, зокрема за темами: «Дослідження експортного потенціалу авіаційного комплексу України» (номер державної реєстрації 0119U103170, 2019-2025pp.); «Організаційно-економічне забезпечення стратегічного розвитку інноваційної інфраструктури в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0122U201458, 2022-2024pp.); «Сучасні тенденції розвитку транспортної системи України в умовах поглиблення інтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0113U004932, 2022-2024pp.); «Розвиток теорії та методології інноваційного маркетингу на основі концепції холістичного маркетингу», (номер державної реєстрації 0119U103672, 2019-2021pp.); «Глобальні пріоритети економічного розвитку України» (шифр № 12/15.01.01, 2018-2020pp.); «Диверсифікація соціально-економічного співробітництва України з Європейським Союзом» (шифр № 48/15.01.01, 2015-2017pp.); «Національна економічна стратегія розвитку України в глобальному середовищі» (шифр № 36/15.01.01, 2009-2014pp.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій і повнота викладення дисертації в опублікованих працях

Наукові положення, представлені в дисертації, сформульовані на основі використання загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціальних принципів, методів та прийомів наукового дослідження, а саме: діалектичного методу, морфологічного аналізу, системного аналізу, методів економіко-математичного моделювання, методів стратегічного менеджменту та графічного методу.

Досліджені положення та розробки викладені логічно та всебічно обґрунтовані. Висновки є підсумком і логічним продовженням наведених у дисертації досліджень.

Достовірність результатів дисертаційної роботи підтверджується їх апробацією на 14 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також публікаціями у фахових виданнях, колективних монографіях, закордонних виданнях, зокрема у зарубіжних виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз (Scopus / Web of Science).

Положення наукової новизни, пропозиції та висновки дисертації викладені у 53 наукових працях загальним обсягом 27,7 ум.-друк. арк., з яких особисто здобувачеві належить 22,4 ум.-друк. арк.

Реферат дисертації Висоцької Марини Петрівни у повністю відображає зміст, структуру, основні положення, висновки і рекомендації, які виносяться на захист, і є ідентичним результатом дисертаційної роботи. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Наукова новизна отриманих результатів досліджень.

Наукова новизна представлених у дисертації результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних, методологічних, концептуальних і прикладних положень щодо стратегічного управління розвитком

авіатранспортної галузі України з врахуванням глобальних викликів. Конкретні результати, отримані особисто дисертантом, визначають основні аспекти новизни дослідження.

Найбільш вагомими результатами дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, є:

- обґрунтовано концепцію стратегічного управління розвитком національної авіатранспортної галузі під впливом глобальних викликів і загроз, яка базується на формуванні єдиної авіатранспортної мережі; застосуванні ефективних бізнес-моделей економічної діяльності основних суб'єктів галузі; реалізації синергетичних переваг при побудові спільних інтеграційних стратегій ключових учасників світового авіаційного ринку (с. 291-305).

- запропоновано системні підходи (структурний, функціональний, генетичний, інтегрований) для оцінювання та визначення напрямків оптимальної реалізації потенціалу конкурентоспроможності авіатранспортної галузі України у сфері світогосподарських зв'язків (с. 55-64).

- розроблено організаційно-економічний механізм формування та управління інтегрованим вертикальним об'єднанням у формі авіатранспортного альянсу, який системно охоплює всі аспекти і етапи діяльності бізнес-структур, що входять до його складу, враховує їх потенціал, обмеження, ризики і загрози, а також забезпечує ідентифікацію, комплексне оцінювання і реалізацію пріоритетних напрямків інтеграційної взаємодії, максимізацію створеної споживчої вартості, раціональне використання сукупного потенціалу і бізнес-компетенцій, економічно доцільний розподіл доходів його учасників (с. 305-332).

- запропоновано механізми державного стимулювання стратегічного розвитку авіаційної галузі України в умовах глобальної конкуренції, у рамках яких визначено основні вектори державного стимулювання розвитку галузі (с.407-430).

Практичне значення результатів дослідження

Дисертація містить теоретико-методичні положення, які доведено до рівня практичних рекомендацій і інструментів стратегічного управління розвитком авіатранспортної галузі та можуть бути використані регуляторними органами, менеджментом підприємств і організацій при формуванні стратегічних планів та інших програмних документів. Це підтверджено довідками та актами про впровадження результатів дисертаційної роботи, зокрема: Державної авіаційної служби України (акт впровадження від 17.05.2024); ПрАТ «КийАвіа» (довідка №131-1 від 29.03.2024); ТОВ «ЯнЕір» ЛТД (довідка № 024, від 10.03.2024); авіакомпанії «Роза вітрів» (довідка №01-0135 від 23.01.2024); ТОВ «Біз Ейрлайн» (довідка №10Д-12 від 19.12.2023); авіакомпанії «ЕЛ АЛ Ізраел Ерлайнз Лімітед» (довідка про впровадження №137-1 від 11.12.2023); ТОВ «Міжнародний аеропорт «Одеса» (акт впровадження від 07.11.2023); Державного підприємства «Антонов» (акт впровадження від 03.10.2019); авіакомпанії «Міжнародні авіалінії України» (акт впровадження від 02.09.2019).

Запропоновані автором наукові положення та практичні рекомендації отримали практичне застосування у навчальному процесі підготовки, перепідготовки та підвищенні кваліфікації авіаційних фахівців в Інституті ІКАО Національного авіаційного університету при оновленні та актуалізації національного курсу інституту ІКАО НАУ «Системний підхід до управління безпекою авіації для керівників суб'єктів авіаційної діяльності» (довідка № ІКАО-087/1 від 09.04.24);

Основні положення дисертаційного дослідження впроваджено у навчальний процес Національного авіаційного університету і використовуються при викладанні дисциплін: «Мікро- та макроекономічні основи міжнародного бізнесу», «Міжнародний авіаційний бізнес», «Економіка авіаційної галузі», «Менеджмент і маркетинг міжнародних авіаційних перевезень» для студентів освітніх ступенів «Бакалавр» та «Магістр» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» (довідка №15/63 від

06.02.2024); «Транспортна політика ЄС», «Управління діяльністю аеропортів і авіакомпаній», «Управління бізнес-процесами авіапідприємства», «Міжнародні економічні відносини» для студентів спеціальності «Менеджмент» за ОПП «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Менеджмент аеропортів і авіакомпаній» (акт впровадження від 07.09.2023).

Відповідність дисертації встановленим вимогам

У дисертаційній роботі Висоцької Марини Петрівни досягнуто мету, вирішено поставлені завдання, а також сформульовано та обґрунтовано наукові положення. Висновки та пропозиції є особистими напрацюваннями автора.

За структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам МОН України. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Матеріал дисертації доповнюється таблицями, схематичними зображеннями та рисунками

Рівень викладених у дисертації досліджень, відповідає вимогам, що висуваються до науково-дослідних робіт, які виконуються в національних університетах України. Реферат у повній мірі відображає зміст, структуру, основні результати, отримані у дисертаційній роботі

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Аналіз матеріалів дисертації та наукових публікацій Висоцької М.П. підтверджує відсутність порушень академічної доброчесності, зокрема, академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації результатів дослідження. Ідеї, наукові результати та тексти інших авторів коректно оформлені з посиланнями на відповідні джерела. Таким чином, робота відповідає вимогам щодо прозорості і наукової добросовісності, що є підтвердженням її високої якості та відповідності сучасним стандартам академічної етики.

Дискусійні питання та зауваження щодо дисертаційної роботи

З урахуванням високого рівня оцінки змістовності та значимості для науки і практики дисертаційного дослідження, слід зупинитися на окремих недоліках і дискусійних положеннях, які потребують додаткового уточнення.

1. При розгляді основних чинників, що визначають дію векторів та динаміки процесів, що відбуваються у авіатранспортній галузі бажано було проаналізувати такі чинники як технологічний розвиток та аналіз конкурентів (с. 156-1630).

2. В таблиці 4.1 слід розширити перелік напрямків міжфірмової інтеграційної взаємодії у рамках стратегічного авіатранспортного альянсу, з метою уточнення переваг та недоліків основних напрямів інтеграційної взаємодії підприємств.

3. При дослідженні механізму управління ризиками в системі управління розвитком авіаційної галузі (с. 387 - 406) – бажано було б проаналізувати систему ризиків для національної авіаційної галузі.

4. Вагомим результатом наукового дослідження є побудова моделі оптимізації діяльності учасників авіатранспортного альянсу у ланцюгу обслуговування пасажирів (с.329-334). В даному контексті було б добре здійснити аналіз на основні обслуговування не лише пасажиропотоків, а і вантажних перевезень.

5. Зважаючи на важливість відновлення національної авіатранспортної галузі в умовах післявоєнного відновлення та безумовну її актуальність (с.419-423) варто було б глибше та детальніше проаналізувати залучення фінансових інвестицій в даний процес та здійснити оцінювання їх ефективності.

Утім, висловлені зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Зміст дисертаційної роботи відповідає обраній автором темі. В дисертації досягнута поставлена мета та виконані завдання дослідження. Дисертацію і реферат оформлено відповідно до вимог встановлених МОН

України. Реферат дисертації не містить положень, які не увійшли у текст дисертації.

Зміст дисертації та реферату відповідає паспорту наукової спеціальності 08.00.02 – «Світове господарство і міжнародні економічні відносини», затвердженому МОН.

Основні наукові результати достатньо повно відображені у публікаціях.

Зазначене засвідчує, що за актуальністю, змістом, оформленням, підходами до вирішення наукових проблем, теоретичним та прикладним значенням отриманих результатів дисертаційна робота на тему «**Стратегічне управління розвитком авіатранспортної галузі України з урахуванням глобальних викликів**» відповідає вимогам пунктів 7, 8, 9 чинного «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 № 1197 щодо докторських дисертації на отримання ступеня доктора наук, а її автор Висоцька Марина Петрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.02 - світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

професор кафедри бізнесу та менеджменту.

ТОВ Вищий Навчальний Заклад

«Американ Юніверсіті Київ»,

доктор економічних наук,

професор

Оксана ІЛЬЄНКО

*Особистий підпис
Ільєнко Оксана засвідчує
менеджер з персоналу Л.В. Десе ОСТАПЧУК*